

Po Antrojo pasaulinio karo vaizdas Klausgalvų Medsėdžiuose smarkiai pasikeitė. Vinkšnupio upeliu atėjo didelis karnolis (kanalas). Tik jis atsidūrė ne buvusioj Joniškių vietoj, nes jų vanduo nuteka kita linkme, o vienu kilometru toliau, Žaliminės miško link, ten, kur susitiko trijų ūkių – Eglinskio, Vaičiaus ir Jucio – ganyklos. Vietoje nuskurusių ganyklų dabar auga vešlūs miškai. Išnyko balos, išnyko potvyniai, kurie rudenimis ir pavasariais kliudydavo kaimynams susisiekti. Dabar vyksta drenavimas. Gaila tik, kad ten nenumatyta nauja gyvenvietė. Klausgalvų Medsėdžiai turi savas tradicijas, todėl būtų buvę tikslinga gyvenvietę palikti. Jei ten žmonės gyveno, kai buvo balose paskendę, be padorių kelių, tai nusauginus ir kelią pratiesus, gyvenimas būtų visiškai neblogas. Gyventojų skaičiumi jie jau seniai nebeusileidžia kaimams, esantiems prie gerų kelių.

¹ M.Gadon. Opisanie powiatu Telszewskiego. – Wilno, 1846.

² M.Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana. Nepasisekė Marytei. Dviejų aktų komedija. – Seinai: Laukaičio ir b-vės spaustuvė, 1906.

³ M.Saunoris. Macochas, arba kruvina Čenstakavo istorija. – Panevėžys: Petkaus leid., 1911.

Vilnius, 1971 10 25

Rankraštis yra akad. A.Jucio memorialiniame kambaryje
Sutrumpintas variantas spausdintas: *Kraštotyra*. – 1981, kn. 12, p. 49–56

MOKSLAS BUVO MŪSŲ SVAJONĖ

Esu buvęs mažas, kaip ir Tamstos kad esate dabar, mielieji jaunieji skaitytojai. Skirtumas tarp mūsų amžių nedidelis, vos pusė šimto metų su tam tikru kaupeliu. Esu tvirtai įsitikinęs, kad Tamstų gyvenamasis metas bus daug dėkingesnis, negu manasis ir mano amžininkų.

Esu gimęs Klausgalvų Medsėdžiuose, ketverto kilometrų atstumu nuo Klausgalvų sodos (kaimo). Medsėdžiai – tai kaimas, įsikūręs miške. Kalbami tie Medsėdžiai yra įsikūrę Klausgalvų kaimui priklausiusiame miške, todėl ir vadinami Klausgalvų

Medsėdžiais. Čia miškas, ar giria, buvo ir dabar kai kur tebėra vadinamas *medė*. Nuo to ir *medsėdis* – medės sėslys.

Niekas nelepino, nes buvau keturioliktasis motinos vaikas. Žaislų beveik neturėdavome. Žaidėme su viskuo, kas tik pakliūdavo po ranka. Visokie seni gelžgaliai, ratlankiai, seni tekiniai, ritiniai (ripkos), atpjauti nuo rąsto galo, buvo mūsų žaislai. Balas, griovius, molkasius, žvyrynus naudodavome savo pramogoms. Vyresnieji broliai išmokė sukti švilpukus, daryti birbynes, drožti vilkiukus... Patys dirbdavome, patys ir žaisdavome. Didelė šventė būdavo, kai tėvai iš turgaus parveždavo kokį molinį švilpuką ar kitą specialisto pagamintą žaisliuką.

Vos ūgtelėję vaikai turėdavo dalyvauti žemės ūkio darbuose. Pagal amžių ir išgales. Samdomos darbo jėgos neturėjome. Teko gyvulius ganyti, botagus vyti, virbus kapoti, šieną grėbti, dirvas akėti, griovius kasti. Vėliau visi darbai jau pasidarė įkandami. Stebėtis tenka, kaip visi būdavome įkinkomi į darbus. Vieną darbą baigi, kitą gauni. Retai kada teleisdavo pavalinėti (patinginai).

Iš pradžių žaidžiant, o vėliau ganant bei dirbant darbus, kildavo daug klausimų, į kuriuos atsakymą rasti tokio amžiaus piliečiams buvo beveik neįmanoma. Nedaug tegalėdavo padėti ir vyresnieji. Pavyzdžiui: kodėl vilkelis nevirsta, kol sukasi? Kas ten švilpuke ar birbynėje cypia? Kas debesis varinėja, lietu neša? Kodėl vėjas pučia, kartais šėlsta, kartais labai tykus? Kodėl Saulė eina iš rytų į vakarus? Kodėl Mėnulis taip keistai elgiasi: čia didėja, čia dyla, teka nevienodu laiku? Sukuri laužą – ugnis dega. Kas ten vyksta, kas ten spragsi? Klausimų klausimai. Kadangi net suaugusieji nesugebėdavo atsakyti, kildavo tikra problema, kaip sužinoti. Kame tie žmonės, kurie viską žino? Mokslo reikšmę mano tėvai jau suprato, todėl buvo nutarta mus, jaunesnius, leisti mokyklon, nes vyresniųjų brolių ir seserų pakako žiemos darbams ūkyje, o vasarą visi kibdavome į darbus.

Vieną vėlaus 1912 m. rudens dieną, iškritus pirmajam sniegui (baltajai kumelei parvažiavus, kaip sakydavome), tėvelis, kurį vadinome *titulin*, tris mažuosius vaikus: seserį Stefaniją, brolių Juozą ir mane – vežė mokyti į Salantų pradžios mokyklą, kuri tuomet vadinosi liaudies mokykla. Kelias tarp gimtinės ir Salantų labai įdomus. Įvažiuoji į Kretingos–Salantų vieškelį, nusileidi nuo Kalnalio kalno, patenki į seną buvusios didelės upės slėnį. Juo dabar teka mažas Salanto upelis. Dešinėje pusėje tuoj pamatai Imbarės piliakalnį. Arčiau Salantų, dešinėje, matai Gaidžio kalną, o kairėje – Alkos kalną. Visi jie padavimais, pasakomis apipinti. Titulis daug pasakojo apie juos. Apie „žvėdų“ (vikingų) laikus, apie dvylika žirgų, piliakalnio požemiuose esančių. Tačiau tuo metu negiliai tesmego galvon tos įdomios žinios, nes rūpėjo, kaip bus toje

mokykloje. Bijojome mokytojo. Pasakodavo, kad daužo liniuote per delnus, duoda sprigius, ir labai skaudžius, į nosį, stato į kampa, bara ir taip toliau.

Titulis jau buvo gerokai pamokęs namuose lietuviškai ir rusiškai skaityti bei rašyti. Bet, mokytojo klausinėjami apie sugebėjimą skaityti ir rašyti, labai jaudinomės. Net dabar prisimenu, kaip drebėjau. Pagal parodytas žinias pasodino į pirmąjį skyrių. Be to, ir mokslas jau buvo seniai prasidėjęs. Jei nebūtume nieko mokėję, nebūtų ir priėmę. Čia daug buvo džiaugsmo ir šiek tiek nusivylimų. Klasėje buvo įvairių vaikų, tarp jų keletas ir išdykėlių, o mes buvome žali, iš valsčiaus užkampio. Jokių „gudrybių“ nei „šunybių“ nežinojome. Todėl tekdavo kartais pakentėti. Tačiau viską išpirko žinios, kurių gavome. Pamatėme, kaip Žemė atrodo (gaublį), kaip Mėnulis sukasi aplink Žemę (buvo toks įtaisas, ranka sukamas). Nors kodėl taip yra, dar vis nebuvo aišku. Išmokome geografijos. Visų Rusijos gubernijų pavadinimus mokėjau atmintinai, net ir dabar man jos lengvai prisimenamos.

Besimokant Salantuose užklupo Pirmasis pasaulinis karas. Užėjo vokiečiai, nespėjome baigiamųjų egzaminų išlaikyti. Prasidėjo sunkūs laikai. Vokiečiai paėmė tėvą vežti supresuotų pašarų. Didelį jų gabalą bekeliant suskaudo krūtinėje. Kentėjo, dejavo, po savaitės mirė.

Tolesnė pasaka būtų dar liūdnesnė. Be tėvo pasidarė visai sunku gyventi, o ir mokyklos per karus nedirbo. Bet motina vis nesiliovė svajojusi bent mus, mažesnius vaikus, išmokyti. Kai man ėjo aštuoniolikti metai, pagaliau įstojau į Kretingos progimnaziją. Mokiausi, turiu pasakyti, su dideliu užsidegimu. Juk žinojau, kad mokslas – ne tik mano, bet ir motinos, ir visos šeimos svajonė. Visą gyvenimą būsiu dėkingas savo motinai, kad ji man šią svajonę įkvėpė.

Lietuvos pionierius. 1973 03 29

Rankraštis (platesnis variantas) yra LMA bibliotekos rankraščių skyriuje,
A.Jucio fonde f. 285, b. 1269, l. 2–6